

KOMMENTAR/DEBATT

KRONIKK

Nordmenn har ofte vanskelig for å forstå hvorfor en del flyktninger er misfornøyd med oppholdet sitt i Norge og klager over forholdene ved asylmottakene. Hvis vi ser nærmere på norske flyktnings opphold i Sverige under annen verdenskrig, så ser vi at disse støtte på de samme problemene som dagens flyktninger gjør i Norge, skriver Solveig Mikkelsen.

Solveig Mikkelsen er journalist.

Norske luksusflyktninger

AV OG TIL strekker ikke fornøyten til. Her øser Norge av sin godhet og plasserer bosniske flyktninger på fine asylmottak. Og der skal de finne seg til rette. Noe stort mer forlanger vi egentlig ikke. Bortsett fra litt takknemlighet, kanskje. Men så gjentar det samme seg gang etter gang: Flyktningene klager. De klager på maten, naturen og været. Ja, noen av dem ønsker seg til og med tilbake til det krigsherja Bosnia!

Nordmenn på asylmottak klaget over å være isolert og følte seg forvist

Vi nordmenn har også vært flyktninger. Under annen verdenskrig flyktet 60.000 nordmenn til Sverige hvor vi ble avhengige av broderfolkets hjertegodhet. Skal tru hvordan vi oppførte oss i et fremmed land?

I 1941 opprettet svenske myndigheter en mottaksleir i Örebyd i Småland, for å kunne ta i mot den økende strømmen av norske flyktninger. Örebyd var et lite og avsidesliggende sted, omkranset av vakker natur og godt egnet til å få ro i sjela. Men nordmennene var ikke fornøyd. En av de norske flyktningene uttrykte seg på denne måten: «Örebyd i Småland var et trist sted. Skog i alle retninger. Seks mil til nærmeste by. I omegnen noen få jordlapper med utfattige småbruk, en landhandler og bedehusmann som solgte kaffe for 75 øre koppen, en enkel trekirke og en svensk prest tynget under åket av nordmennenes synder».

Nordmennene klaget over å være isolert, og følte seg forvist. I et anonymt klageskriv het det at de svenske myndighetene møtte de norske flyktningene med «iskald ironi» og behandlet dem som «uvelkomne lasaroner», som nådigst fikk matbilletter, nattlosji og fem kroner uka.

Livet på asylmottaket var kjedelig, dagene sneglet seg av gårde og misnøyen blant flyktningene ble bare større og større. Svenskene var raske til å sette nordmennene i arbeid, men å gjøre nytte for seg i Sverige, det ville de ikke: «De fleste var uvant med hardt skogsarbeid og følte at avlønningen sto i dårlig forhold til arbeidsinnsatsen. Mange tok til flukten igjen. Denne

Nordmenn i svenske flyktningeleire under krigen kom ofte på kant med vertskapet. Her ser vi nordmenn som feirer 17. mai i Uppsala i 1942.

gangen vekk fra de øde skogstrakter som vedhugsten foregikk i. Flukten fra arbeidslivet ble utover høsten et alvorlig problem. I perioden august til slutten av november var 843 mann sendt på arbeid, mens hele 418 vendte tilbake igjen til Örebyd. Leiren fikk på denne måten et blandet belegg av nyankomne med en viss optimisme i behold og en stor gruppe som hadde latt misnøyet få tak. De som hadde fått nok av arbeidslivet, fortalte de nye om sine erfaringer og skapte neppe særlig trang til å dra til skogs.

Forlegningssjefen ved mottaksleiren var lite begeistret for de norske flyktningene i Örebyd. Han slo fast at ca. 20 prosent av flyktningene var mer

eller mindre arbeidsskye og hadde dratt til Sverige kun for å skofte arbeidet i hjemlandet. Nordmennene fikk også dårlig ry blant de svenske arbeidsgiverne fordi de aldri ble lenge i jobben og enten dro til Stockholm, eller tilbake til mottaksleiren.

Da ei gruppe flyktninger kom til Sysleback i 1941, fortalte landfiskalen dem at de ikke kunne reise til Stockholm men at de svenske myndighetene skulle sørge for at de fikk arbeid. Det heter i landfiska-

lens notat: «De norske flyktninger som hadde gitt det utseende av at de måtte flykte fra Norge av politiske grunner, ble meget betenkte da de hørte at de skulle arbeide: de hadde hørt at når man meldte seg på legasjonene i Stockholm, så fikk man bo på pensjonat, og da de nå fikk høre at de kanskje skulle i arbeidsleir, ville de overveie å vende tilbake til Norge». Neste morgen hadde de kommet fram til at de under enhver omstendighet ville tilbake til Norge, og hjem dro de.

Det skjedde også en sosial utglidning blant nordmennene i svensk utlendighet. Alle former for naskeri, underslag, salg av klær, stifting av gjeld, fyll og slagsmål osv. økte. Også antall sykkeltyverier økte sterkt, til svenskernes store irritasjon.

Mange av de norske flyktningene stilte seg helt uforstående til at de måtte bo så avsides. Svært mange rømte fra Örebyd og dro til Stockholm, hvor svenskene opplevde ei opphopning av flyktninger. «Ikke så sjelden tok flyktningene inn på hoteller eller pensjonater og overlot Flyktningekontoret regningene». Faktisk var dette misbruket av ei så stort omfang at flyktningekontoret måtte annonsere i avisene at kontoret ikke sann uten videre betalte flyktningenes hotellopphold.

Dette er noen små drypp fra den norske flyktningetilværelsen i Sverige. Jeg har forenklet og trukket fram de sidene ved oppholdet deres som kan ha likheter med dagens presseoppslag. Poenget mitt er følgende: Hvis vi setter oss mer inn i hvordan nordmennene hadde det i Sverige under krigen, så ser vi at de ofte hadde grunn til å være misfornøyd. Misnøyen hadde sin logiske forklaring. Men det kan være greit å ha i bakhodet neste gang vi rister på hodet over sytete flyktninger i norske asylmottak, at nordmenn i landflyktighet var likedan på godt og vondt.

(Kilder: Stig Ekman og Ole Kristian Grimnes (red): «Broder-folk i ufredstid», Universitetsforlaget 1991 og Ole Kristian Grimnes: «Et flyktningesamfunn vokser fram», Aschehoug 1969)

Mange rømte og dro til Stockholm – tyveri, fyll og slagsmål økte

20 prosent av flyktningene var mer eller mindre arbeidsskye